

et dealbar. **M**undat ab actuali. lauat ab originali et dealbat axemali. In b? signifi-
catōe xps sanguinē sudat de manib? ut la-
uaret actuale. de latere ut lauaret origina-
le. de pedib? ut lauaret veniale. **S**cdo al-
tare dicitur sanctum. q? nos firmat sc? p sacra-
mentū. facit em̄ nos firmos et fortes in ag-
grediendo ardua. **H**oc significatū est pri.
Nacha. vi. vbi dicitur q? elephantis ostēderūt
sanguinē vne ad acuendū eos ad preliū.
Facit nos firmos sufferendo aduersa. **D**e
bre. xij. **R**ecogitate eū qui talē sustinuit a
peccatorib? aduersum se p tradictionem ut
non fatigaret animis vestris deficientes
Facit nos firmos pseueranter pnuādo
fortia. iij. **R**eg. xix. **A**mbulauit in fortitu-
dine cibi illius etc. **P**s. **P**anis cor hominis
pfirmat. **D**e hīs exemplum habemus in
xpo qui magnanimiter aggressus est ar-
dua et crucē ascendit. **C**onstanter sustinu-
it aduersa qñ vulnera fortiter tolerauit. et
pseueranter pnuauit fortia sc? qñ de cru-
ce descendere noluit. **T**ercio sacramentū
dicitur sanctū. q? sanguine suo nos tingit. sc?
qñ sue passionis memoriam nobis impri-
mit tangendo nostrū intellectum per medi-
tationem. **D**eutero. vi. **M**editaberis sedēs
in domo tua. et nostrū affectū per desiderū
et deuotionē. **J**ob. xix. **P**ulli eius lam-
bunt sanguinem. et totam vitam nostram
per imitationem. i. **P**etri. ij. **C**hristus pas-
sus est pro nobis vobis relinquens exem-
plum etc.

De officio diuino.

Sermo primus

Oedit in celebra-
tione decus etc. **E**ccl. xlvij.
Ista verba fuerunt dicta de dauid ppheta
et possunt puenientius dici de beato greg.
papa qui misse celebrationem pulchre et de
core ordinauit. et ipsum ministrū celebra-
tem pulchro habitu insigniuit. **V**ideam?
ergo q? decorus sit habitus ministri. **S**e-

cundo q? decora sit celebratio ministrū.
Minister namq? in suo habitu dicitur esse de-
corus. **P**rimo q? in capite coronam deco-
ram dicitur habere. **I**n qua siquidē corona fi-
unt tria. sc? pilorū abrasio. capillorū detru-
ctio. et forme sperice figuratio. **A**brasio
aut pilorū in superiori pte capitis fit ad in-
nuendū q? inter ipsos ministros et deū ni-
hil debet esse mediū. sed immediate debet
deō vni per vinculum caritatis. p idemp-
ritatem voluntatis. et per opera pietatis.
Misericordia em̄ maxime deō p iungit ho-
minem. **C**apillorū em̄ detruncatio super
aures fit ad innuendū q? omnia tempora-
lia superflua dñt refecare et superfluas co-
gitationes abicere a mente. et ad manda-
ta dei adimplenda audire libet et expedi-
tum habere. **C**ircularis autē figuratio in
modum corone fit ad innuendū q? ser-
uire deo est regnare. et q? sunt ministri illi-
us qui principio caret et fine. et q? de coro-
na sacerdotalis dignitatis perueniunt sunt
ad coronam eterne felicitatis. **S**ecundo dicitur
amictū in capite assumere tanq? galeam
spei. q? dicitur ad altare accedere cum spe et fi-
ducia obtinendi. i. **1** Thessa. v. **I**nduti ga-
leam spem salutis. **T**ercio debet induere
albam tanq? lorica iusticie. ad **E**ph. vi.
Induti lorica iusticie. **S**icut em̄ lori-
ca totē vndiq? tegit. sic iusticia cū alijs
suis virtutib? vndiq? animam tegit et munit.
Prudencia em̄ animam munit ab anteriori.
ut pvideat de futuris. **I**usticia a posteriori
ut pvideat de futuris et satisfaciatur de p-
teritis. **T**empania a dextris ne alliciatur
in prosperis. **F**ortitudo a sinistris ne succum-
bar in aduersis. **Q**uarto debet cingi cin-
gulo castitatis et mundicie **E**ph. vi. **S**ta-
te ergo succincti lumbos vestros in verita-
te. et i. **P**et. i. **S**uccincti lumbos mentis
vestre. **Q**uinto dicitur accipere manipulū tan-
q? scutum fidei **E**ph. vi. **I**n omnibus su-
mentes scutum fidei etc. **I**psū autem ma-
nipulum in manu sinistra portat quia

Man.

scutum in sinistra preportat. **Sexto** dicitur accingi stola tanquam ense et gladio ancipiti qui est gladius verbi dei ut incidat verbo et exemplo. **Debre. iij.** **Quius** est sermo dei et efficax et penetrabilior omni gladio ancipiti. **Septimo** per planetam siue casulam que desuper ponitur intelligitur caritas que super omnes virtutes ponitur quasi caput forma. **Col. iij.** Super hoc autem omnia caritatem habentes etc. **Vel** per illam planetam intelligitur insigne quoddam quod cognoscenda dicitur per quod cuius regis sit miles agnoscitur. per quod mortificatio carnis accipitur. per quam christi milites discernuntur. **Gal. v.** Qui autem sunt christi carne suam crucifixerunt cum vitiis et concupiscentiis. **Postmodum** autem sacerdos sic ornatus et armatus et ad altare accedit ubi etiam tribus alijs armis se munit scilicet professione sit mundus cum dicit Confiteor deo etc. **Orone** ut accedat deuotius curat. **Aufer a me domine etc.** Et crucis impressione ut maneat securus. **Ezech. ix.** Super quem videritis thau ne occidatis etc. **Secundo** videndum est quod decora sit celebratio ministerij. id est missae. que quidem decora est propter multa que ibi fiunt que magna continent sacramenta. quorum quedam sunt ante consecrationem. quedam vero sunt in ipsa consecratione. quedam sunt circa ipsam consecrationem et quedam post consecrationem. Ante quidem consecrationem plura fiunt que facta continent. **Primum** quod sacerdos ad populum se manifestat et clara voce ipsum salutat. In una rami illarum hoc se populo manifestat. non rami clare sed submisse dicens. **Orate fratres etc.** Ille autem quinque manifestationes representant quinque apparitiones quibus in ipsa die resurrectionis se discipulis suis manifestauit. una in illarum fuit occulta. scilicet qua symoni petro apparuit. **Secundum** est quod sacerdos non dicit. **christus vobiscum.** nec **ihesus vobiscum.** sed dicit **dominus vobiscum.** nam **christus** et **ihesus** sunt nomen personale ipsius filij. **dominus** autem est nomen comitum proueniens tribus personis. quod

dominus pater dominus filius dominus spiritus sanctus. Et tamen non tres domini sed unus etc. ac si dicat tota trinitas sit vobiscum. scilicet pater qui sua potentia vos perficiet. filius qui sua sapientia vos illuminet. et spiritus sanctus qui suo amore vos inflammet. **Alia** ratio est quod dominus potentiam significat et ideo omnem defectum populi supplere potest et omnia bona perficere. **Ro. x.** **Idem** dominus omnium et diues in omnes qui inuocant eum. **Tercium** est quod non tamen sibi eo modo quo salutar. non enim sibi respondet. **Et dominus tecum sed Et cum spiritu tuo.** ad inuendum quod tunc sacerdos totus dicitur esse spiritus et spiritualis esse. et nihil sentire de corpore vel corporali sollicitudine. sed totus se dicit dare spiritui. **i. Cor. xij.** **Orabo spiritum** et mentem. **Quartum** est quod orationes in ipsa missa in numero impari dicuntur. Cuius rationem assignat **Grego.** quia par numerus in duo equaliter est diuisibilis et impar in duo equalia diuidi non potest. **Non** dicuntur ergo in numero pari quod deus diuisionem in omnibus desiderat. **Quintum** est quod ad euangelium deportatur lumen. tunc et crux ad inuendum quod ille qui debet euangelizare verbum dei. debet habere lumen doctrine. **i. Petri. iij.** **Parati** semper ad satisfactionem omni petenti vos etc. tunc odoriferi fame. **i. Thimo. iij.** **Opponet** illi testimonium habere bonum etc. et crucem mortificationis proprie. **Matth. xvi.** **Abneget** semetipsum et tollat crucem suam et sequatur me. **Sextum** est quod diaconus signat se in fronte. in ore et in pectore. In fronte quia non debet euangelium christi erubescere. **ad Ro. i.** **Non** enim erubescit euangelium. In ore quod debet ipsum feruenter predicare. In pectore. quod debet ipsum fideliter credere. **ad Rom. x.** **Corde** creditur ad iusticiam. ore **caute** confessio fit ad salutem. **Secundo** sunt quedam in ipsa vel circa ipsam consecrationem. **Primum** est quia corporalia explicatur. calix enim cum patena paratur. **Altare** quidem significat crucem. sed cor

poralia significant linteamina et sudariū quibz corpus christi fuerat inuolutū. Calix significat sepulchrū. patena vero lapidē ad ostium monumenti repositum. **S**ecundū qz aqua et vinum miscēt. et ipsa aq̄ benedicitur. **M**iscetur enim ipsa aqua duplici de causa. **P**rimo ad significandū illa duo sacramēta. que de latere dñi nostri pfluxerunt. scz redemptionis in sanguine et regenerationis in aqua. **S**ecundū est qz per aquam populus significat. **I**uxta illud **Apo. xviij.** Aque quas vidisti populi sunt et gentes et lingue. **I**deo g̃ aquam cum vino admisceat et cum sanguine transfundat ut ostendat qd fideles xp̄o vniunt. **I**uxta illud **Iohan. xviij.** Ut sint vnum sicut et nos vnū sumus. **I**deo aut aqua cuz cruce benedicit ad ostendendum qd illa talis vniō populi cum xp̄o facta fuit mediante cruce et xp̄i passione. **E**ph. ij. Ipse est et pax nostra qui fecit vtrūqz vnū. **T**ercius est qz sacerdos ad p̄secrationem tripliciter se parat. scz per thurificationem. absolutōem et ordē. **T**hurificat namqz ad ostendendū qd illud sacrificium est deo valde odorifer. **E**ph. v. Tradidit semetip̄m p nobis oblationem et hostiā deo in odorem suauitatis. **D**igitos lauat. qz s̄m ipsum **dyom.** in ecclesiastica iherarchia lotio digitorū significat mundationē venialium peccatorum a quibz tunc sacerdos debet esse immunis. **O**rat etiam p seipso dicens. **I**n spū humiliaris etc. **E**tiam et orōnes aliorū requirit dicens. **O**ratetis fratres etc. **T**ercō sunt quedam post ipsam p̄secrationem. **P**rimū est qz corpus xp̄i in tres p̄ses diuiditur ad innuendum qd corpus xp̄i missi cum in tres p̄ses est diuisum. **U**na p̄s regnat in celo. et significat per illam p̄culā que ponit in vino p̄secrato. qz illi beati ab vbertate dei semp sunt ebfri. **A**lia pars adhuc peregrinatur in mundo. **T**ercia cruciat in purgatorio. et istas duas p̄ses alie p̄cule representant. **P**ro istis igit tribz p̄-

bus corpis missici corpus christi verum sub sacramento offertur. scz pro beatis in gratiarum actionē. et pro fidelibz qui sunt in mundo ut sit eis in p̄secrationem. p̄ h̄is qui sunt in purgatorio ut sit eis in purgationem. **S**ecundū est. qz post sumptōem digitos lauat semel ante p̄secrationem ut dictum est et bis post sumptōem. vna vice cum vino. ut si aliquid de corpore christi digitis adhxisset in calice infundat. **S**ecunda vice cum aqua. **P**er istam triplicē lotionem digitorū significat triplex mundicia illorū qui corpus christi conficiunt. **T**ales enim debent habere puritatem quā tum ad manus quibz ministratur. et quā tum ad os per qd suscipiūt. et quantū ad cor in qd recipitur. **T**ercium est. qz post missam sacerdos lauat manus. **I**n principio quidem lauat manus anteq̄ se indueret. **E**t in fine misse etiam manus lauat. **I**n medio autem misse non manus lauat sed m̄i digitos. qz omni tempe siue ante missam siue post missam debet esse mundus a peccatis magnis. in missa vero a peccatis p̄uis. **D**yom̄isus. **E**t enim accedēs ad sanctissimum sacramentum mundari puenit ab iniquis anime fantasīs.

De eodem Sermo. ij.
Stare fecit cantores p̄ra altare. **E**ccl̄. xlvij. **D**avid symphonias et egregius psalter circa dei cultum valde deuotus diuersos et plures psalmos edidit quos per diuersos cantores circa altare decantandos instruit. **C**uius exemplo sancti patres diuersos cantus circa altare decantandos ediderunt et missam vocauerunt. **Q**uia vero ibi erant multe prolixitates. **I**deo beatus gregorius prolixitates refecit. et ipsam puenientius ordinauit. et ideo s̄m eius ordinationem in ipsa missa aliqua exponamus. **I**n primis namqz in principio misse introitus decantatur. **D**icitur autē introitus.

A. m̄.

ex eo qz p illum talem introitū in missam intrat. Olim quidem scz tpe apostolorū missa per orōnem dñicam inchoabatur. sed postmodū p aliquā lectionē est inchoata sicut adhuc fit in sabbato sanctorū in vigilia pētr̄xcoſtes. Et postmodū missa inchoata est p aliquem ps. qui totus cantādo dicebat. Sz qz ille introitus nimis erat plurius. iō greg. detruncavit et de illo ps. aliquos versus retinuit. et sic p anni circū

Illum introitus ordinavit. Introitus autē qui clamore inchoat representat clamores sanctorū parz desiderantiū xp̄i aduentum et ideo geminat ut intentio desiderij ostēdat. Olim autē iste introitus antiphona vocabatur. et sic in aliquibz libris antiquis inueniunt. Dicit autem antiphona ab an. qd est circa. et phonus sonus. qz est cantus circūiens psalmos. et gloria patri qz añ et post illa cantatur. Deinde sequitur kyrieleyson qd nouem vicibz dicitur. qz ad honorem nouem ordinū angelorū cantatur. quos sic honoramus ut ad eorū societate puenire valeamus. In tres autem ternarios distinguuntur et decantantur nouem vicibz. qz angeli in tres iherarchias et nouē ordines distinguuntur. Vel dicunt illa kyrieleyson ad honorem trinitatis. ita qz tria prima referunt ad patrem. tria media ad filium et tria vltima ad spū sanctū. Est et kyrieleyson idem dicere qd dñe miserere. Habet enim deus magnam misericordiam multam et eternam. De duobus primis ps. Miserere mei deus scdm mag. mi. tuā. Et scdm rē. De tertia idem. Confitemini dño dñorū. qm̄ in eternum misericordia eius. Habet igit deus misericordiam magnam multam et eternam. Magna. qz remittit peccata quātūcūqz sine gravia. Multa qz remittit quātūcūqz sine numerosa. Eternam qz remittit peccata quātūcūqz sine diuturna. Ista autē triplicem misericordiam quilibz trium bz scz pater. filius et spū sanctus. Et id ipaz misericordiam a quolibz trium imploremus

Deinde dicitur hymnus angelicus scilicet Gloria in excelsis. Que angeli vsqz ad illud. bone voluntatis decantauerunt. Sz reliqua alia que sequuntur addidit sanctus. Elefusus papa qui fuit non a beato petro. quibus aliqui dicunt beatorum hilariū illa addidisse. Cantabat olim tāqz in prima missa natalis domini. sed postmodum thelesforus papa instituit qz etiam in festiuitatibus decantetur. Et ideo dicitur aliqua vltima missa de spiritu sancto. vel de sancta cruce. vel d beata maria virgine. in pfectis diebus nec gloria patri. nec hymnus angelicus dicitur. nec symbolum dici debet. tamen prefatio propria dici potest ut inter pmemorandū et solēnitatem differentia habeatur. Finito gloria. sacerdos populum salutat dicens. dominus vobiscū. et chorus rēdet. Et cum spiritu tuo. Et iste modus salutandi sumptus est ex Ruth. ij. vbi dixit booz messoribus suis. dominus vobiscū. Modus autē respondendi est sumptus ex verbo pauli qui dixit. i. Ebi. vlti. Dñs noster ihesus christus sit cum spiritu tuo. Postea sacerdos dicit orōnem que dicitur esse collecta duplici causa. Una est qz olim non dicebat nisi prius multitudinem populi collecta. Alia est qz illa orō peritiorē populi colligit. quam sacerdos deo offert et p eis intercedit. Omnes autem fere orationes conclusionem habent p dominū nostrū rē. Ista duo nomina scz ihesus et christus sunt nomina mediatoris. Ihesus enim dicit deum humanatū sed christus dicit hominem deificatū. Sicut igit a sole qui a longe est nō possum signē accipere nisi mediante speculo vel cristallo vel aliquo tali. sic a patre celesti a quo p peccatum lōge distamus nō possumus nisi p mediatorem gratiā obtinere. Orōe finita cantatur eplā quasi supmissio. id ē superrogatō. quia super doctrinam ipsius euangelij in quo est doctrina perfectōis superogatur ad doctrinam imperfectorum

Uidetur tamen q̄ epistola post euangeli-
um legi deberet. q̄ posterior fuit. Sed di-
cendū est q̄ per ipsam epistolam significa-
tur doctrina legis et prophetarū que doctrina
precessit. unde accidit q̄ sepe loco episto-
le legitur aliqua lectio vel prophetia de lege et p-
phetis. Hinc est q̄ sub dyaconū vnus a-
colitus sine luce precedit. q̄ ipsoꝝ doceri
nam pauci sunt secuti et nondū lumē gra-
tie aduenerat. Deinde cantatur rñsorium
q̄ graduale vocat̄. Dicit̄ aut̄ rñsorium si-
ue q̄ illa verba verbis epl̄e aliquo mō re-
spondent. siue q̄ nos hīs que in epl̄a au-
diuimus debemus operibz mīdere. Gra-
duale vero d̄r vel a gradu locorū. q̄ in gra-
dibz p̄uenierat decantari. vel a gradu vir-
tutū. unde d̄r in ps̄. fm̄ interpretatōem a-
quile. Distribuit gradus eius in p̄passi-
one et enarratis in p̄genie altera. Max̄ res
vera domus n̄ra celestis multū est alta. et
ideo gradibz indigemus. Post h̄c d̄r al-
leluia. q̄ siquidem nomē alleluia inter-
pretat̄ fm̄ quosdam iubilatio dñi. et repre-
sentat iubilatōem. que in ciuitate celesti
decantat̄. Iuxta illud Ez̄. xij. Per vi-
cos eius alleluia cantabit̄. Et q̄ illa iu-
bilatio tanta erit q̄ nullus posset ad ple-
num effari. Idcirco nullus interpretari po-
tuit aut p̄sumpsit alleluia interpretari.
Sequentie aut̄ licet nō sint d̄ more roma-
no. tñ in aliquibz ecclesijs decantant̄ quo-
tum vnū primo adinuēit Rogerus ab-
bas sancti galli. et Nicolaus papa sequē-
tias ad missas decantari p̄cessit. Hermā-
nus etiā theutonicus p̄tractus sequentiā
Sancti spūs assit nobis gr̄a p̄posuit. et eti-
am hoc canticū Alma redemptoris mater
et multa alia pulchra inuenit et p̄pauit.
Post h̄c legit̄ euangelium p̄cedentibz
multis lumine quoq̄ et thure et cruce. q̄
ipsa doctrina euangelica multos ad fidez
puerit. et lumen vere scientie adduxit et to-
tum mundum odore suauitatis adimple-
uit. et vexillum sancte crucis in vniuerso

mundo erexit. Cantatur autem euangeli-
um versus partem aquilonare. q̄ virtus
euangelij illum qui dixit. sedebo in lateri-
bus aquilonis et̄. vt de hoc scribit̄ Isaye
xij. de mundi potestate eiecit. Iohannis
xij. Nunc iudicium est mundi. nunc prin-
ceps huius mundi eq̄ def̄ foras. Lecto eu-
angelio cantat̄ simbolū. quod d̄r a fm̄ q̄d
est simul et vobis. Sunt aut̄ duo simbola
Vnū ab apostolis p̄fectum. Cum em̄ apo-
stoli essent per mundū diuidenti prius in
iherl̄m p̄uenierunt de articulis fidei disserē-
tes simbolū p̄corditer ediderunt quolibz
ipsoꝝ suū bolū. i. articulū ibidem ponē-
te. Aliud symbolum q̄d in missa decantat̄
a trecentis decē et octo patribz in nicena si-
nodo editū fuit vbi nō sunt alij articuli q̄
in primo. sed tñ p̄pter diuersas hereses luc-
rescentes sunt magis elucidari. Post sim-
bolū cantat̄ offertoriū. p̄missio tñ a sacer-
dote. dñs vobiscū. Oremus. Et tñ sacer-
dos nullā tunc orōem facit. cuius duplex
est causa. sc̄ ad inuendū q̄ qñ sacerdos
appropinquat ad sacrificandū. magis in-
diger orōne mentali q̄ vocali. Alia q̄ et si
presbiter tunc nō orat. hortatur tñ populū
suū et chorū ad orandū In quo quidem
offertorio populus admonet̄ q̄ sicut offe-
runt deo sua. sic etiā offerant semetipsos.
Respexit etenim dñs ad munera abel. q̄
ipse offerebat deo se et sua. Ad munera au-
tem chayn dominus non respexit. quia il-
le offerebat deo sua. sed semetipsum offe-
rebat dyabolo. Deinde p̄fatio decanta-
tur. Et dicitur p̄fatio quasi p̄locutio.
quia in ipsa p̄fatione sacerdos p̄loqui-
tur de sacramenti altitudine. et de reueren-
tia habenda et attentione deuota. Vbi ete-
nim caprat sacerdos dei beniuolentiam.
vt tanto facilius pro populo impetret dei
misericordiam. Finita autem p̄fatione
cantatur Sanctus quod quidem partim
sumptum est ab illo cantico angelico. de
quo dicitur Isaye sexto capitulo. scilicet

Sanctus sanctus sanctus &c. Et etiam ab illo cantico angelico de quo refert **Jo. damas. iij. lib.** q. cum apud **Constantinopolim** pestilētia magna esset et processio fieret quidā puer subito de medio populi in celum ē rapr. qui post aliquā morā rediēs dixit se ab angelis quoddā canticū didicisse. qd mor vt puer ille cantauit pestilētia illa cessauit. Eleuata igitur voce cecinit. Sancte de? sancte fortis sancte et immortalis miserere nobis. et mor oīs pestilētia cessauit. In **calcidonēsi** quoq; synodo fuit canticū illud approbatū. **Quis** igitur canticū laus scdm **Dam.** ex quatuor colligit. s. qz angelus illud docuit. ad ei? p. latōnem pestis cessauit. **calcidonensis** synodus illud approbavit. et dyabolus ad eius platōnez scindit et dissecat. et primus est sumptū ex illo cantico puerorū qui dixerunt **Benedictus** qui venit in noīe dñi.

¶ **Matth. xxi.** Deinde sacerdos ad canonez accedit. quem sub silentio dicit tribus de causis. Primo vt se totum ad interiora colligat. et sic illa verba cum maiori attentione deuotione dicat. Secdo ne porcis et canibz. i. indignis et reprobis de se creta pandant. Tercio vt verba illa sic a populo in maiori reuerentia et honore habeant. Sacra nāq; quāto plus occultantur tanto in maiori reuerentia habent. In canone aut non ponunt sancti veteris testamenti. qz illi ad limbū descenderūt nec ponunt pfectores. qz tunc nō agebant eorū festiuitates. tū qz de eorū meritis nō adeo certa erat ecclesia. Ponunt tū in canone aliqui martyres. de quorū merito et causa martyriū oīmōda extitit certitudo. Mulros aut ibi ecclesia ponere noluit. tum vt puritatem vitaret. tum etia; ne eā errare pingeret. Nam sicut legit in **historia ecclesiastica** heretici cū catholicis qñq; passi fuerunt et eccia ppter psecutores tyrānoz examinationes solēnes facere non valebat. Principaliter aut in canone ponunt

apostoli tanquā fidei nostre fundatores.

¶ Consecrata autem hostia sacerdos eaz in altum eleuat. vt deuotius videat. et adoret a populo. vt ostendat qd xps eleuat? fuit in patibulo. et qd eleuatus fuit in celo et qd eleuabit in iudicio. **Isa. liij.** Ecce intelliget seruus meus et exaltabit. quo ad primū. et eleuabit quo ad secundū. et sublimis erit valde quo ad terciū. Finito at canone sequit oratio dñica. Cui ista orōe apostoli missas suas celebrabāt hñtes altaria pua que secū ferebant. Unde adhuc rome ostendit qdā altare sancti **Petri** in quo ipse aliquē celebrare puenit. deinde sacerdos corpus xpi in tres pres frangit. prout papa **sergius** ordinauit. hec aut fractio nō est in corpore xpi sed in solis formis sacramentalibz. In tres autem frangitur pres vt ostendat qd illud sacrificiū ad honorem trinitatis offert. siue vt ostendat qd in christo fuerunt tres substantie. scilz caro anima et deitas. siue vt ostendat qd offert p corpore xpi mistico. qd i tres pres saluandorū diuidit. s. virgines pñētes et cōiugatos. Deinde sacerdos dicit pater dñi. s. tres cruces faciendo cū pre corpore sup calicem. ad inuendū qd p xpi passionem triplicem sumus affecuti pacem. scz repositis pectoris et eternitatis. Post hec dñō cantat agnus dei qd ter dñ. qz agnus ab agnoscendo nomen accepit. Christus ergo ter agnus appellat. qz scdm **Inno. tercium.** christus in cruce existens patrem suum agnouit obediendo. et matrem recōmendando et nos patri reconciliādo. Vel dñ ter agnus dei quia ipse xps ter matrem suam agnouit. s. in humili subiectione. qm subditus erat illi. vt habet **Luce. ij. cap.**

In vni mutatione. et in ipsius diligenti recōmendatione. Deinde cantat pñunio que ideo pñunio dñ quia in pñunio cantat. Et est cantus pñuniois cātus leticie et gratiarū actōis p tanto sacro suscepto. In fine misse cantat festiuis diebz

Item missa est. i. ad propria redite. **Uel** ite. id est de virtute in virtutem proficite. quia missa est hostia sacra ad patrem ut pro nobis intercedat. **Dugo** de sancto victore. **I**psa hostia sacra missa vocari potest. **P**rimo quia transmissa nobis est a patre per incarnationem. **S**ecundo a nobis patri per passionem. **S**imiliter in sacramento. **P**rimo a patre nobis per sanctificationem qua in nobis esse incipit. **P**ostea a nobis patri per oblationem qua pro nobis intercedit. **I**n diebus autem feri alibi dicitur benedicamus domino. et illud est actio gratiarum pro oblato sacrificio et profecto missae misterio. **I**n missa vero pro defunctis dicitur. **R**equiescant in pace. quia sacrificium illud pro eis oblatum est ad ipsorum liberationem de purgatorii pena ut in pace perpetua requiescant.

Idem die Sermo. iij.

In sono eorum dulces facit modos et. **E**ccli. xlvj. **D**avid diversos dulces sonos inuenit et diversos modos inueniendi qui sunt per quos laudem dei instituit. **S**ic et sanctus gregorius diversos sonos et cantus inuenit per quos missam instituit et ordinauit. **I**psam enim missam per diversos modos inchoauit. quia in tribus linguis ea decantari instituit. scilicet in lingua greca. hebraica et latina. quod quidem fecit triplici de causa. **P**rima est ad reserendum titulum domus passionis. qui fuit in cruce scriptus litteris grecis. hebraicis et latinis. **S**ecunda est. quia iste tres lingue sunt omnibus alijs linguis principaliores et digniores. **I**deo in his tribus linguis missa canitur. ut verificetur quod scriptum est **P**sal. ij. **O**mnis lingua proficetur quia dominus noster **I**esus christus est in gloria dei patris. **T**ercia est ad ostendendum quod sancta vniuersalis ecclesia de omnibus et diuersis linguis est a spiritu sancto in unitate fidei congregata. **I**uxta illud. **Q**ui per diuersitatem linguarum cunctas et. **V**erba autem greca in missa sunt kyrieleyson xpeleyson. **H**ebraica sunt. amen

alleluya. sabaoth. et osanna. **L**atina sunt cetera que in missa proficuntur. **S**unt igitur verba in greca lingua kyrieleyson. **Q**ue quidem mater ecclesia in greco cantari voluit triplici de causa. **P**rimo quia in missa a grecis oritur habuit. ideo mater ecclesia huiusmodi verba greca in ecclesia occidentali decantari voluit. **S**ecunda quia inter grecos summa mundi sapientia floruit. **1. Cor. j.** **I**udei signa petunt. greci vero sapientiam querunt. et ideo ecclesia occidentalis voluit ecclesie orientali deferre. et propter suam sapientiam sibi reuerentiam exhibere. **T**ercia est. quia lumen fidei primo de grecis ad latinos venit. **B**arnabas enim de grecia romana venit. qui primo ibi fidei predicauit. **P**aulus etiam grecorum apostolus et multi alij discipuli de grecia in italiam venerunt et fidei christi ibi predicauerunt. **Q**uia ergo lingua greca debuit a latina honorari a qua primo lumen fidei accepit. **D**icunt namque kyrieleyson nouem vicibus propter honorem et misterium trinitatis. **E**st enim kyrieleyson idem quod domine miserere. **P**atri namque attribuit potentiam. filio sapientiam. et spiritui sancto gratiam. **T**ria ergo prima kyrieleyson ad honorem patris cantamus cuius potentia triplicem misericordiam petimus. **S**umusque infirmi ad inchoandum bonum. fragiles ad resistendum malo. debiles ad perseuerandum in bono. **I**deo a patre misericordiam petimus. ut per suam potentiam nos fortes faciat ad incipiendum bonum. ad resistendum malo. ad perseuerandum in bono. **P**s. **E**xpecta dominum viriliter age quo ad primum. et confortetur cor tuum quo ad secundum. et sustine dominum quo ad tertium. **T**ria media xpeleyson dicuntur ad honorem filij. a cuius sapientia triplicem petimus misericordiam. **N**am et viam celestis patrie nescimus inuenire. ideo petimus ab eius sapientia nobis viam ostendi. quia ipse est via. **E**t quia per inuentam viam nescimus ambulare. nec pergendo ad terminum peruenire. ideo per ipsum qui est veritas ad seipsum petimus perducere quod est vita vera. **I**uxta **Jo. i. xij.** **E**go sum via veritas et vita et

Tria autem vltima kyrieleyson dicuntur ad honore et ob reuerentiam spūs sancti. a cuius gratia triplicē miscōia postulamur. **P**rimus est ab eo dari nobis gratiam preuenientē p̄ficientem et p̄summantem. **P**rouer. xiiij. **I**ustorum semita. quasi lux splendens. quo ad gratiā p̄ficientē. vsq; ad p̄fectū diē. quo ad gratiā p̄summantē. **S**cdo in ipsa ponuntur verba in lingua hebraica. que sunt **A**mē. alleluia sabaorib; et osanna. **I**stud autē qd dicit amen. si referat ad id qd in orōnib; petit. tunc ē idē qd fiat. **S**i autē referat ad p̄clusionis finē tunc idem est qd v̄ est. s. q. deus trinus et vnus uiuit et regnat. **P**er alleluia interpraetatur iubilatio sine laudatō dñi. et p̄inet triplicem laudem. **U**na est qua laudamus bonū dei qd in se h; **A**lia qua laudamus bonū dei qd in nobis posuit. **T**ercia qua laudamus bonū dei in sancto cuius festū agimus. **C**antatur autem alleluia cum iocunda et longa nota. qz ista bona dei sunt longa iocunda et immēsa. nullus est interpres potuit ad plēnū alleluia interpretari. qz deum p̄ tantis bonis nō possumus sufficienter laudare. **E**ccl. xliij. **B**enedicentes dñm exaltate illum quātū potestis. maior est enī omni laude. **S**abaorib; autē idem ē qd exercitus. deus quidē est dñs exercitū angelorū. quorū quidam habent ipsum regem associare. **A**pp. xix. **E**xercitus qui sunt in celo sequebantur eum in equis albis etc. **A**lij habent inimicos regis expugnare. **A**pp. xij. **F**actum est p̄lium in celo michael et angeli eius p̄liabant cū dracone. **A**lij habent ciuitates et castra regis custodire. **I**sa. lxiij. **S**up̄ muros tuos iherusalem cōstrui custodes etc. **O**sanna autē scdm̄ ihero. idē est qd salua. obsecro. **C**omponit autē ab osy qd est salua. et āna qd est interiectio obsecratōnis. **D**ixerunt enī istud turbe precedentiē et que sequentes dñm. **M**atth. xxi. **Q**uia et illi qui precesserunt. s. patriarche et p̄phete. et illi qui

comitati sunt. **S**apostoli. et illi qui sequuntur scq; martyres et p̄fessores. et nos cum benedicimus et ab ipso salutes p̄sequi obsecramus. **T**ercio in ipsa ponuntur verba in laia lingua que p̄ tres sonos sunt distincta. **N**am tres sunt species sonorū scdm̄ **A**ug. s. sonus qui fit cum pulsu. qui fit cū voce et qui fit cum flatu. **I**sta triplex differentia sonorū ponit in missa in lingua laia noz verborū. **A**d sonū enī qui fit cū pulsu sicut in psalterio p̄inet psalmi. **I**n introitu enim misse semper aliquis versus aliquius psalmi dicit. et **G**loria patri adigitur. quod quidem **G**loria patri **I**heronimus de mandato **D**amasi pape in fine psalmorū decantandū instituit. **A**d sonū autem qui fit cum voce p̄inent orationes epistola. euangelium et symbolum. **N**umerus autem ipsarū orationū in missa diuersimode dicit. **A**liquando enim dicit vna sola orō vt ostendat illud ad **E**ph. iij. **U**nus deus et pater omnium qui super omnes et p̄ omnia et in omnib; nobis est. **A**liquando dicunt tres ad similitudines xp̄i qui ter legē orasse. **M**atth. xxiij. cap. **D**rauit tercio eundem sermonem. **A**lij dicunt quinq; ob honorem quinq; vultū xp̄i. **A**lij dicunt septem orōnes vt septē dona spūs sancti impetrare possim. et ad similitudinē xp̄i qui orōnem suā scq; pater noster in septē petitionib; p̄prehendit. **S**ed numerus septenarius nō est excedend; ne fastidiū generet. et ne sacerdotis intentō nimis distrahatur. **D**icunt autē iste orōnes collecte qz ad ipsas populus p̄gregabatur et colligebatur vt dominicam eucharistiam acciperet. **I**n primitiis nāq; ecclesia quorūq; misse intererant cōmunicabant. sed numero fidelium excrescente statutū est vt tñ dieb; officiis sacram cōmunionem accipiant. **P**ostq; autem deuotio est diminuta. ordinatum fuit vt tñ tribus modis in anno. scilicet in pascha. in penthecoste. ac etiam in natiuitate dñi

pmunicent. **Deu. xvi.** Tribus vicibz per
annū apparebit omne masculinū in p̄spec
tu dñi dei. At postq̄ refriguit caritas abū
dauit iniquitas. ordinauit ecclia sub prece
pro vt omnis vtriusq̄ sexus semel in an
no ad minus p̄fiteat. ⁊ in pascha recipiat
sacramentū. nisi forte de p̄silio p̄p̄i p̄fesso
ris ob aliquā rationabilem causam dure
rit abstinentiū. Aliud qđ perinet ad sonū
vocis est epistola ⁊ euangeliū. Epistola in
euangelio premittit qz epistola p̄ner lac
puuloz. euangeliū vero p̄ner solidum ci
bum perfectoz. Doctrina enim apostolo
rum est quedā introductio ad euangelicā
veritatē. Epistolas etiā fecerunt serui. eu
angeliū fecit dñs. Sicut ḡ seruoꝝ ē dñs
p̄reire ⁊ viam p̄pare. sic ⁊ doctrina epla
rum euangeliū p̄cedit vt auditoꝝ via
p̄paret. Euangeliū autē diebz festiuis p̄
cedit vnus ceroferarius. sed in magnis fe
stiuitatibz duo Christus namq̄ bz dupli
cem aduentū. Vnus fuit mansuetus ⁊ hu
milis ⁊ quasi ferialis quo sc̄q̄ venit in car
nem. ⁊ isum aduentū tñ vnus nuncius
p̄cessit. sc̄q̄ Johannes bap. **Mat. i.** Ec
ce ego mitto angelū meū ante faciem tuā
qui p̄parabit viam tuā ante te. Alius erit
valde solēnis ⁊ festiuus qñ sc̄q̄ ad iudiciū
est venturus. ⁊ isum aduentū duo nuncij
p̄cedent. sc̄q̄ enoch ⁊ elias. de quibz d̄r
Apo. xj. Dabo duobz restibz meis ⁊ p̄p̄e
tabunt ⁊ c. Aliud qđ spectat ad sonum vo
cis est ipsum simbolū. Vbi namq̄ simbo
lum ediderunt. de quo simbolo est extrac
tum simbolū qđ in missa cantat. Quilibz
namq̄ apls suū bolū. i. suū articulū ibi
dem posuisse refert. **Petrus** nāq̄ primū
posuit dicens. Credo in deū patrem oīp̄o
tentē creatōrē celi ⁊ terre. **Secundum an
dreas** dixit. Et in ih̄sū xpm fi. eius vni.
dom. no. **Tercij** addidit iacobo maior di
cens. Qui p̄ceptus est de sp̄sco natus ex
maria & gine. **Quartū** posuit Iohānes di
cens. Passus sub pon. pi. cruci. moꝝ. ⁊ se

pul. **Quintū** posuit philippus dicens. De
scendit ad infer. ter. die re. a moꝝ. **Sextū**
posuit bartholomeus. di. Ascendit ad ce
los sedet ad dextrā dei pa. oīp̄o. **Septimū**
posuit thomas dicens. Indevēturus est
iudicare viuos ⁊ moꝝtuos. **Octauū** ad
didit matheus. d. Credo in sp̄m sanctū.
Nonū posuit iacobo minor. d. Sanctā
eccliam carto. sc̄o. pmu. **Decimū** posuit
symō cbananeus. d. Remiss. pec. **Undeci
mū** posuit iudas thadcus. d. Carni se
sur. **Duodecimū** posuit matthias dicens.
Vitā eternā amen. Ad sonum qui fit cuꝝ
flatu p̄nerit cantus. quoz quidā cantat
in principio misse. quidā in medio. ⁊ qui
dam in fine ad significādum qđ debemus
deum laudare p̄ beneficio qđ nobis dedit
in principio. medio ⁊ in fine. i. p̄ beneficio
creationis. recreationis. ⁊ glorificationis.
De isto beneficio triplici laude dicit ansel
mus. Certe dñe qz me fecisti debeo amori
tuo meipm totum. qz me redemisti debeo
amori tuo meipm totum. qz tanta p̄mit
tis debeo amori tuo meipsum totum. im
mo tñ debeo amori tuo plus qđ meipsum
q̄m tu es maior meipso. p̄ quo redisti
teipsum ⁊ cui p̄mittis teipsum. Vel iteo
ponunt cantus in principio. in medio ⁊ in
fine. ad innuendum qđ debemus deū lau
dare tanq̄ principium a quo sunt oīa. tā
qđ finē ad quē tendunt oīa. tanq̄ mediū
per quē p̄seruantur oīa. vt sic verificet qđ
ait apostolus **Roma. vj.** Ex ipso ⁊ per ip
sum ⁊ in ipso sunt omnia. ipsi gloria in se
cula seculoz Amen.

¶ Finiunt sermones eximij sacre theolo
gie professoris Jacobi voraginis de sanc
tis per circulum anni. impressi ⁊ exarctissi
ma diligentia corecti Anno domini. M.
CCCC. lxxvij. xix. kal. Augusti. de quo
sit deus benedictus in secula.

1474

1474

1474

1474

